

تیر آمریکا علیه نفت ایران به هدف می‌خورد یا به‌سنگ؟

چند ساعت بعد از خروج ترامپ از برجام، آمریکا تیر خود را به سمت نفت ایران نشانه گرفت، البته آمریکا در این حوزه از یک سو وارد میدان نشد و سعی کرد با نگاهی همه جانبه، راه نفت ایران به بازارهای جهانی را ببندد. اقداماتی که کارشناسان بر این باورند که به دلایل مختلف مانند نیاز بازار به نفت ایران و تاثیری که ممکن است کمبود عرضه نفت ایران به بازار روی قیمت سوخت آمریکا داشته باشد، نتیجه دلخواه آمریکا را در پی نداشته باشد.

[درخواست غیررسمی](#) افزایش تولید از کشورهای عضو اوپک شاید اولین قدم آمریکا در راستای حذف ایران از بازارهای جهانی نفت بود. بعد از این درخواست زمانی که کشورهای عضو اوپک در اجلاس ۱۷۴ دور هم جمع شدند قرار شد تولید خود را به میزان یک میلیون بشکه افزایش داده و پایبندی به تعهد کاهش تولید را از ۱۵۰ درصد به ۱۰۰ درصد کاهش دهند. تصمیمی که به نظر میرسد آنطور که باید و شاید به مذاق آمریکا خوش نیامد و باعث شد از عربستان بخواهد تولید خود را دو میلیون بشکه افزایش دهد.

از سوی دیگر، آمریکا از مشتریان نفت ایران خواست که تا نوامبر (آبان ماه) خرید نفت ایران را متوقف کنند. در این راستا یک مقام بلندپایه وزارت خارجه آمریکا اعلام کرد: شرکت‌هایی که نفت خام ایران را خریداری می‌کنند باید تا ابتدای نوامبر خرید نفت را به طور کامل متوقف کنند، در غیر این صورت با تحریم‌های قدرتمند آمریکا مواجه خواهند شد. البته مشتریان نفت ایران با این تصمیم موافق نبودند و دست خود را به نشانه مخالفت بالا آوردند. کشورهای آسیایی از جمله روسیه، هند و چین همچنان پای نفت ایران ایستاده‌اند.

همچنین هند اعلام کرد تحریم‌های آمریکا را که تهدید کرده علیه کشورهای که پس از چهارم نوامبر به خرید نفت ایران ادامه می‌دهند، وضع خواهد کرد به رسمیت نمی‌شناسد. یوشیهیده سوگا، دبیر هیئت دولت و سخنگوی دولت ژاپن نیز اعلام کرد ژاپن و آمریکا اکنون در حال مذاکره درباره بازگشت تحریم‌های آمریکا ضد ایران هستند. ما پیامد اقدام آمریکا را با دقت زیر نظر داریم و تمایل داریم با کشورهای درگیر، از جمله آمریکا، مذاکره کنیم تا هیچ پیامد منفی برای شرکت‌های ژاپنی ایجاد نشود.

از سوی دیگر، وزیر انرژی روسیه در واکنش به اخباری مبنی بر اعمال فشار آمریکا برای توقف صادرات نفت ایران، گفت: کشورش توافق با ایران برای واردات نفت خام در قبال کالا را از منظر حقوقی ارزیابی خواهد کرد. الکساندر نوواک گفت: تفاهم نامه‌ای که با ایران در سال ۲۰۱۴ امضا کردیم، همچنان به قوت خود باقی است. توافق تهاثر نفت در برابر کالا از سال گذشته آغاز شد و روسیه و ایران توافق کردند ایران صادرات ۱۰۰ هزار بشکه در روز نفت به روسیه را در قبال دریافت کالاهای مختلف آغاز کند. امسال نوواک درباره تمدید این مکانیسم به مدت پنج سال صحبت کرد.

آمریکا کوتاه آمد

شاید به دلیل مقاومت کشورها بود که آمریکا تصمیم گرفت با کشورهای که میزان واردات نفت خود از ایران را کاهش بدهند بر سر تحریم‌ها "به طور موقتی" همکاری کند. یک مقام ارشد وزارت امور خارجه آمریکا روز گذشته به خبرگزاری رویترز گفت: ما بر همکاری با کشورهای که نفت خام ایران را وارد می‌کنند تمرکز داریم تا هر تعداد آنها را که ممکن است مجاب کنیم تا روز چهارم نوامبر خرید نفت از ایران را به صفر برسانند. ما آماده‌ایم با کشورهای که

واردات خود را کاهش بدهند به طور موردی همکاری کنیم.

بعید است عربستان بتواند تولید نفت را به بالاتر از ۱۰.۵ میلیون بشکه در روز برساند

در این راستا غلامحسین حسن تاش با اشاره به اینکه عربستان به ترامپ قول داده تولیدش را دو میلیون بشکه بالا ببرد، به ایسنا گفت: عربستان افزایش دو میلیون بشکه‌ای را نپذیرفته است و پادشاه عربستان خبر افزایش دو میلیون بشکه‌ای تولید را تکذیب کرد. البته عربستان به دنبال افزایش تولید هست و در اجلاس اخیر اوپک هم همین را دنبال می‌کرد ولی نه به این میزان.

وی با تاکید بر اینکه در میان کشورهای عضو اوپک بیشترین پتانسیل ظرفیت مازاد تولید مربوط به عربستان است، درمورد وضعیت تولید عربستان توضیح داد: بنا به گزارش‌های سازمان اوپک اوج متوسط تولید نفت عربستان در سال ۲۰۱۶ و در اوج تحریم‌های علیه ایران، حدود ۱۰.۴ میلیون بشکه در روز بوده و آخرین تولید این کشور در ماه می ۲۰۱۸، نزدیک به ۱۰ میلیون بشکه در روز بوده است. البته عربستان حدود ۱.۸ میلیون بشکه در روز هم میعانات گازی تولید می‌کند که جزو نظام سهمیه بندی اوپک نیست و عمدتاً در صنایع پتروشیمی این کشور مصرف می‌شود. عربستان همواره سعی کرده است خود را دارای ۱.۵ تا ۲ میلیون بشکه ظرفیت مازاد تولید نشان دهد ولی در زمان‌هایی که شرایط بازار اجازه می‌داده و مساعد بوده عملاً نتوانسته است چنین ظرفیتی را فعال کند و بعید به نظر می‌رسد که عربستان بتواند تولید نفت خود را به بالاتر از حدود ۱۰.۵ میلیون بشکه در روز برساند و این که پادشاه عربستان قول دو میلیون بشکه افزایش را تکذیب کرد هم همین را تائید می‌کند.

تاثیر شرایط بازار بر صادرات نفت ایران

این کارشناس ارشد حوزه انرژی به این سوال که در نهایت آمریکا موفق خواهد شد مشتریان نفت ایران را از ایران بگیرد یا ایران مشتریان خود را حفظ خواهد کرد؟ پاسخ داد: به نظر من این بیشتر بستگی به شرایط بازار دارد. بعد از شروع دور تحریم‌های گذشته، اداره اطلاعات انرژی آمریکا (EIA) موظف شده بود که هر دو ماه یکبار گزارشی را تحت عنوان "وضعیت در دسترس بودن و قیمت‌های نفت‌خام و فرآورده‌های نفتی در کشورهای جهان غیر از ایران" تهیه کرده و در اختیار مقامات امریکائی و مسئولین تحریم‌ها قرار دهد.

هدف از تهیه چنین گزارشی این بود که توازن عرضه و تقاضای جهانی نفت خام و میعانات گازی را بررسی کند و مشخص کند که برای حفظ این توازن تا چه میزان به نفت و میعانات ایران نیاز هست و در واقع فشار بر صادرات نفت ایران بر اساس این گزارش تنظیم می‌شد. اگر شرایط و توازن بازار اجازه میداد و عرضه مناسب و تقاضا کم بود فشار بر صادرات نفت ایران بیشتر می‌شد.

اثبات نیاز بازار به نفت ایران

حسنتاش ادامه داد: بیست و پنج نسخه از گزارش مذکور بین ماه‌های فوریه سال ۲۰۱۲ و ژانویه سال ۲۰۱۶ منتشر شد و تولید این گزارش در ژانویه ۲۰۱۶ و با اجرائی شدن برجام متوقف شد. اینک بعد از خروج آمریکا از برجام انتشار گزارش مذکور مجدداً آغاز شده است و در ماه می سال ۲۰۱۸ اداره اطلاعات انرژی آمریکا مجدداً مبادرت به تولید این گزارش کرده است. البته گزارش ماه نوامبر به صورت ضمیمه‌ای بر گزارش چشم انداز کوتاه مدت انرژی تهیه شده و در آینده ممکن است دوباره بصورت مستقل منتشر شود. گزارش مذکور نشان می‌دهد که در ماه‌های آوریل و می ۲۰۱۸ بازار نفت حداقل به ۲.۵ میلیون بشکه در روز نفت خام و میعانات نفتی ایران نیاز داشته یعنی بدون ایران این مقدار کمبود وجود داشته است و سطح ذخیره‌سازی‌های نفتی هم در حدی نبوده است که برداشت از مازاد ذخائر پاسخگوی این میزان کمبود بوده باشد.

وی با اشاره به ظرفیت‌های مازاد تولید گفت: با توجه به آنچه گفتم حالا بحث ظرفیت‌های مازاد می‌شود، در کشورهای غیراوپک که ظرفیت مازاد تولید وجود ندارد یعنی غیراوپکی‌ها همواره از حداکثر ظرفیت تولید خود استفاده می‌کنند و تنها روسیه که از اوایل سال ۲۰۱۷ در هماهنگی با اوپک مقداری اندکی از تولید نفت خود را کاهش داد ممکن است مقدار اندکی ظرفیت مازاد تولید داشته باشد. در همان گزارش ماه می یا اردیبهشت‌ماه EIA که اشاره کردم، ذکر شده است که مجموعه کشورهای اوپک دارای ۱.۹ میلیون بشکه ظرفیت مازاد تولید هستند و شاید آقای ترامپ هم اخیراً به استناد همین گزارش است که سازمان اوپک را مورد حمله قرار داد و از آنها خواست که کنترل تولید را کنار بگذارند. ولی در پاورقی همان گزارش ابهاماتی در مورد این میزان ظرفیت مازاد تولید مطرح شده و در آنجا اشاره شده که فعال کردن این ظرفیت یک ماه به طول می‌انجامد و استفاده از آن نیز نمی‌تواند در طولانی مدت و بیش از سه ماه پایدار بماند و به عبارت دیگر تولید از آن قابل تداوم نیست. در میان اوپکی‌ها هم بیشترین

طرفیت مازاد ادعائی مربوط به عربستان است که در مورد آن توضیح دادم.

اعمال فشار بیش از اندازه به ایران امکان‌پذیر نیست

این کارشناس ارشد حوزه انرژی درمورد اخباری مبنی بر اینکه اروپا خرید یک میلیون بشکه نفت را از ایران تضمین کرده است، توضیح داد: دولت‌های اروپائی علاقه‌مند به حل مشکل و تداوم برجام هستند اما در اروپا همه فعالیت‌ها توسط بخش‌خصوصی انجام می‌شود. پالایشگاه‌ها همه خصوصی هستند. مسائل حقوقی تحریم‌ها به گونه‌ایست که حتی شرکت‌های کوچک از بیم تحریم‌های امریکا که می‌تواند شامل شرکت و یا مدیران آن شود، با ایران کار نخواهند کرد و دولت‌های اروپائی چندان نقشی در این زمینه نمی‌توانند ایفا کنند، بعید می‌دانم هنوز راه کاری را برای این مشکل پیدا کرده باشند و چنین تضمینی داده باشند.

حسن تاش درمورد مشتریان سنتی ایران خصوصا در آسیا نیز اظهار کرد: هنوز اطلاعات دقیقی در این رابطه وجود ندارد و گاهی بین اظهارات شرکت‌ها و دولت‌ها تعارض وجود دارد ولی به هر حال تحت فشارهای امریکا برداشت را کاهش خواهند داد. البته تا حدودی هم میزان فشار امریکائی‌ها بستگی به شرایط بازار خواهد داشت، من فکر نمی‌کنم در شرایط فعلی بازار بتوانند فشار بیش از حد بیاورند چون کمبود به وجود می‌آید.

وی ادامه داد: در شرایط فعلی بازار و با وجود قوت نسبی تقاضا، بعید به نظر می‌رسد در کوتاه مدت و میان مدت بیش از حداکثر ۱ تا ۱.۳ میلیون بشکه نفت ایران بدون برهم خوردن تعادل فعلی بازار قابل جایگزین باشد و اگر بخواهند فشار بیشتری بر صادرات ایران بیاورند تعادل فعلی بازار بهم خواهد خورد و منحنی‌های عرضه و تقاضا در سطوح بسیار بالاتری از قیمت نفت، یکدیگر را قطع خواهند کرد و شاید هم همین مطلب موجب عصبانیت ترامپ یا هدف جانی فشارهای وی باشد. بانک مریل لینچ و بنک آف آمریکا اخیرا گفته اند که حداکثر بیشتر از نیمی از صادرات ایران را نمی‌توان جایگزین کرد و اگر ترامپ فشار بیشتری بیاورد قیمت به ۱۲۰ دلار در بشکه می‌رسد.

چرا ترامپ نفت ایران را نشانه گرفته است؟

این کارشناس درمورد اینکه چرا ترامپ و همکارانش بر توقف صادرات نفت ایران اصرار دارند توضیح داد: در تجربه قبلی تحریم‌های

امریکا، دو جهت گیری اصلی و محوری وجود داشت که اولی همین کاهش و توقف صادرات نفت ایران و دیگری قفل کردن تراکنشهای ارزی ایران در سیستم بانکی بین‌المللی بود. مورد دوم یعنی قفل کردن تراکنشهای ارزی، اولین تجربه امریکائی‌ها بود و بعداً روشن شد که این مورد از همه چیز تاثیرگذارتر است. وقتی کشور نتواند دریافتهای خود را در سیستم بانکی جهان به حرکت در آورد فروش نفت کمک زیادی نمی‌کند، نفت را می‌فروشیم ولی عملاً وجوهش در اختیار کشور قرار نمی‌گیرد.

این کارشناس ارشد حوزه انرژی ادامه داد: حتی بعد از برجام امریکائی‌ها مساله کور کردن منافذ باقی مانده نقل و انتقالات ارزی ایران را پیگیر بودند و بسیاری را که به این نقل و انتقالات کمک کرده بودند را مجازات کردند و بسیاری از کانال‌ها را بستند. بنابراین چرا این همه اصرار بر توقف صادرات نفت ایران وجود دارد در حالی که ایران می‌تواند مقداری نفت صادر کند و توازن بازار هم بهم نخورد و در عین حال نتواند از درآمد آن به سهولت استفاده کند؟ شاید سه پاسخ برای این سوال قابل طرح باشد. اول این که دولت ترامپ به دنبال فشار روانی بر مردم و مقامات ایران است مشکل نقل و انتقالات ارزی برای همه ملموس نیست ولی توقف صادرات نفت در اقتصاد وابسته به نفت، ملموس‌تر و قابل درک عمومی است و نگرانی و فشار روانی بیشتری ایجاد می‌کند. دوم این که با توجه به این که این بار دولت امریکا به صورت یکجانبه از برجام خارج شده است نگران است که خریداران عمده نفت ایران بتوانند راهکارهای قانونی برای تداوم خرید نفت ایران و پرداخت وجوه آن بیابند و از طریق فشار مضاعف بر صادرات نفت ایران می‌خواهد جلوی این کار را بگیرد. سوم این که دولت ترامپ علاوه بر مساله ایران، درگیر یک جنگ اقتصادی و تجاری و تعرفه‌ای علیه رقبای عمده اقتصادی ایالات متحده و خصوصاً اروپا و چین شده است. افزایش قیمت جهانی نفت در راستای این جنگ تجاری می‌تواند برای امریکا مفهوم داشته باشد. افزایش نسبی قیمت جهانی نفت می‌تواند در امریکا رونق نفتی ایجاد کند و برای رقبای اقتصادی امریکا پرهزینه باشد. هنوز منابع نفت و گاز شیل وجود دارند که در قیمت‌های بالاتر نفت اقتصادی می‌شوند و روی آنها سرمایه‌گذاری می‌شود.

وی ادامه داد: البته مورد سوم با یک چالش هم برای ترامپ همراه است. افزایش قیمت جهانی نفت اگر چه ممکن است به نفع اقتصاد کلان امریکا باشد و موجب رونق نفتی شود و رضایت جمهوری خواهان نفتی را فراهم کند و مشاغل جدید ایجاد کند اما موجب افزایش قیمت سوخت در

داخل ایالات متحده می‌شود و این می‌تواند موجب نارضایتی مردم آمریکا شود و این خصوصا در مقطع انتخابات کنگره آمریکا در ششم نوامبر، ممکن است موجب برتری دموکرات‌ها شود و کار ترامپ را سخت کند و شاید به همین دلیل است که ترامپ مرتبا سعی می‌کند بالا رفتن قیمت‌ها را به گردن اوپک بیندازد و افکار عمومی شهروندان امریکائی را به سمت اوپک برگرداند و باز هم از همین جا می‌توان فهمید که اگر امکان جایگزین کردن نفت ایران به سهولت و بدون بهم خوردن توازن بازار وجود داشت لازم نبود ترامپ این همه دست و پا بزند.

این کارشناس انرژی در مورد بحثی که مطرح شده است که اگر ایران نتواند نفت صادر کند بقیه کشورهای منطقه هم نخواهند توانست اظهار کرد: من اقتضائات سیاست را نمی‌دانم ولی در بعد نفتی باید به یک مساله توجه کرد، روزانه حدود ۱۸ میلیون بشکه نفت از تنگه هرمز عبور می‌کند از این میزان حدود ۱۴ میلیون بشکه‌اش تنها به آسیا و خصوصا چین و ژاپن و کره و هند می‌رود و ۴ میلیون بشکه نیز به افریقا و اروپا می‌رود و تنها مقدار ناچیزی از این نفت به آمریکا می‌رود. در مورد گاز هم همینطور است بیشتر LNG قطر به آسیا و مقداری به اروپا می‌رود و اتفاقا در دو سال اخیر امریکائی‌ها رقیب صادرات LNG قطر شده‌اند. ایالات متحده هنوز وابستگی محدودی به نفت منطقه خاورمیانه دارد اما نفتی که از عربستان یا عراق عمدتا در دریای سرخ بارگیری می‌شود. بنابراین مشکل خلیج فارس بیشتر برای آسیا و اروپا تهدید است و ممکن است دست امریکائی‌ها را برای حضور جهت حفظ امنیت خلیج فارس و تنگه‌هرمز بازتر کند و به عبارتی توجیه بیشتری را برای آنها فراهم کند. در مورد افزایش بیش از حد قیمت جهانی نفت هم همانطور که اشاره کردم دودش بیشتر به چشم رقبای اقتصادی آمریکا در اروپا و آسیا می‌رود. در شرایطی که ترامپ به همه زور می‌گوید بهتر است که ما روابط خوبی را با این‌ها حفظ کنیم.